

általános igazság gyanánt tüntet fel féligazságokat, szellemes ötleteket, s ezért csak a legnagyobb gondolkodóknak (pl. Pascalnak) van megengedve. Nem engedhetjük meg tehát még Foersternek sem azt a tréfát, hogy a gyermek-tanulmányt és lélektant komolyan vevő nevelők a nevelés munkája helyett „letérdelnek“ a gyermek mellé s megtagadják valódi hivatásukat!

Vannak e műnek nagyszerű helyei, melyeket természetesen örömmel üdvözölhet mindenki, aki a nevelés ügyét szent ügynek érzi s a különféle túlzások, parancsuralmi rendszerek, kétségbeesett és fejvesztett próbálkozások mai zűrzavaros időszakában aggódo lélekkel kíséri a jövő nemzedék lelkének ügyét. Ilyenek azok a fejezetek, melyekben Foerster modernebb, mint azok a minden rendű és rangú pedagógiai reakcionáriusok hiszik, kik a könyvét kitörő örömmel üdvözölték. Foerster harca a nevelés egyoldalúságai (55. l.), a felületesség és üres idealizmus (82. l.) ellen, pompás fejtegetései a valódi, étellel teljes, konkrét pszichológia szükségességéről a nevelők számára (72. l.), a munkaoktatás (127. l.) és a békére való nevelés (142. l.) kérdéseiről, továbbá az a szép megvilágítás, melybe a klasszikus nyelvek oktatását helyezi (ez utóbbi tárgy ellenmondásokat is válthat ki, (117. l.), a nevelés végső céljának ismételt kidomborítása a forrongó nézetek mai összeviasszaságában (61., 174. ll.), és más sok gondolat megszívelését és mérlegelését nem ajánlhatjuk eléggé.

Mindent egybevéve, Foerster műveit a neveléstudomány irodalma azok közé sorozhatja, melyeknek ösztönző ereje, finom fűszere, állásfoglalásra kényszerítő eszméi és szenvedélyes mélységbetörése mindvégig fogják vonzani a komoly törekvésű pedagógusokat. Ezek a művek minden egyoldalúságuk ellenére is, prófétai szóval intenek bennünket a komoly öneszmélésre, nevelői hivatásunk öntudatosítására.

Várkonyi Hildebrand dr.

Walter Schönbrunn: Weckung der Jugend. Moderner Deutschunterricht. Moritz Diesterweg, Frankfurt a. M. 1931. N. 89, 147 l. Ára kötve 6.15 M.

Schönbrunn az anyanyelvi oktatásnak eredeti és újszerű vágányain haladó munkása. Műveiből szinte az irracionális nevelői elemeket is megvilágító finom pedagógus-egyéniesség bontakozik ki. Gondolatai gyakran szokatlanul hatottak, és ellentmondást váltottak ki. Az előttünk fekvő mű is az anyanyelvi oktatás egyik-másik kérdését egészen új megvilágításban mutatja be.

Minden iskola központi tantárgya a nemzeti nyelv és irodalom. Azonban ennek a tárgynak központi szerepe nem merülhet ki a legnagyobb óraszám biztosításában, hanem nevelői szempontjainak uralkodóvá tételében. A szerző könyve a nemzeti nyelvet és irodalmat következetesen beállítja az iskola összmunkájába: a művelődési és nevelői mű (Werk) egészére való alapvető hatását vetíti az olvasó elé. Nem rendszert nyújt, hanem termékeny eszméket hint el, s ezeknek megvalósításával az iskolai nevelőmunkát új tartalommal akarja telíteni.

Noha a szerző az anyanyelvi oktatásról értekezik, mégis lényegében az egész iskolai munka áll a tárgyalás homlokterében. Az anyanyelvi tanítás egyúttal az egész oktatás szimbóluma, mert hatása minden tárgyan érezhető, mert ereje minden tárgyan gyökerezik. A nevelői szempontok fokozottabb érvényesülésével karöltve jár az ú. n. osztánítás (Gesamtunterricht) foko-

zatos kialakulása, melynek lényeges tartalmát mindig az anyanyelvi oktatás teszi.

Az anyanyelvi oktatás nem más, mint a szó legnemesebb értelmében vett *életnevelés*. Itt mindennek mindenekelőtt a *kor* (Zeit) eleven háttérében kell nyugodnia, innen kapja létjogosultságát és hatását ismét kivetíti oda. A tanítás anyaga, olvasmányai, gyakorlatai és problémái nem elvont tantárgyat jelentenek, hanem a tanulóifjúság életének szerves részét (életszükségletét) kell alkotniok, ahogyan a másik oldalon a sport azzá lett. Ez az oka annak, hogy az anyanyelvi oktatás módszere nem magyarázható az összes kézzelfogható szabályokkal, melyek mindig rendszert, technikát, ügyes fogásokat jeentenek. Itt a tanár lelkiségéről van szó: az ifjúság életére való beállítottságról, az ifjúság és a kor szükségszerű együttéléséről. Ez a módszeres készség előfeltétele. Ilyen értelemben az anyanyelvi oktatás a többi tárgytól teljesen elütő tantárgy.

Mivel az anyanyelvi oktatás maga az élet, ezért módszere: a *munkaiskola*. A szerző ennek a szónak sajátos tartalmat ad. A tanítást az élet egésze szempontjából kell tekinteni, mindig az élet egészének lehető teljes megélésére, az élet összes megnyilatkozásaival való kapcsolat-teremtésre kell törekedni, minden a *mi* életünkre vonatkozzék. Így a tanulót körülvevő világ fokozatosan ismerőse lesz, a világ az *ő* világa lesz. Nem lesznek számára többé semleges tények, hanem a világ összes megnyilvánulásaival *én*-kapcsolatba jut. A munkaiskola ilyen értelemben nem a gyermekből való kiindulást jelenti, mert ebben az esetben a tanítás csakhamar közömbössé válna.

A szerző az anyanyelvi oktatás eredménytelenségét a *historizmus túltengésében látja*. Pedig a mi iskoláinkban is túlsúlyban vannak a régi írók, a régi olvasmányok, s ezeket természetsszerűleg a történelem szemüvegével vizsgálják, míg a mai irodalom, tehát a mai élet úgyszólván teljesen száműzve van. Az irodalom a kor lelkét fejezi ki. Mivel azonban a mai irodalom egyáltalán nem, vagy csak nagyon kevés helyet kap az iskolában, nem neveljük tanítványainkat az élet megismerésére, hanem egy letűnt kor, egy letűnt nemzedék életszemléletére.

A szerző fejtegetései három probléma körül csoportosulnak:

Az 1. rész az anyanyelvi oktatás újjáalakításának tényezőit tárgyalja (nyelvhasználat, osztály-, iskolai-, állampolgári- és munkaközösség, játék, műalkotások szemléltetése, a vidék megfigyelése, népismereti felfedezések, koncentráció népismeret által, népismeret irodalmi forrásokból, az olvasókönyv, az anyanyelvvél és — nyelven való munka).

A 2. rész a fogalmazástanítással foglalkozik. A szerző a szabad fogalmazás alapján áll. Tartalmi előkészítés nincs, legfeljebb érzelmi ráhangolás. Ilyen fogalmazványokban a tanuló egyénisége nyilatkozik meg.

A 3. rész az irodalmi olvasmány tárgyalásának szempontjait ismerteti. A legfontosabb tennivaló a historizmus mellőzése és a költészet átélésének biztosítása. Az irodalmat kizárólag nevelőeszközként kell tekinteni, a lélek táplálékának, a jellem kialakítójának. Minden olvasmánynak a tanuló lelki fejlettségéhez kell alkalmazkodnia, újabb és újabb hatást keltenie. Irodalmi tanulságok levonásával nem szabad az olvasmány hatását rontani, hanem külön összefoglaló órákon kell ezt a munkát elvégezni. A tanár irányító be-

avatkozása általában akkor indokolt, ha ezzel az elmélyedést, az élményesítést elősegíti.

A szerző az anyanyelvi oktatás minden részében jellemnevelő munkát lát. Ez művének alapgondolata, s ez teszi minden sorát időszerűvé.

Szántó Lőrinc.

Hans Zulliger: Schwierige Schüler. Bern, 1935. 301 l.

A szerző elméleti fejtegetései orthodox pszichoanalitikus alapon állanak. Gyakorlati pedanalitikai eljárását is a Freud-féle pszichoanalízisből vezeti le. — A nehezen nevelhető gyermekek (problem child) kérdésével foglalkozik. Ezek közé mindazokat a normális gyermekeket sorakoztatja, akiknél az első életévben a szeretetigény ki nem elégítése olyan lelki sebet okozott, mely a normális viselkedésmódot meggátolja, vagy valamiféle ferde irányba eltolja (lopni kezdenek, evési düh fogja el őket, hazudnak és más egyéb lelki defektusok), ami által az emberi közösség számára lehetetlenné válnak.

A gyógyítási eljárás céja a felsőbbrendű én (Über-Ich) helyreállítása, mely az egyén számára szabályozó erővel bír és így viselkedésmódját helyes irányba tereli. — A felsőbbrendű ént a gyógyulási folyamat kezdetén a nevelő képviseli a gyermek számára, amiért is a nevelőnek igen komplikált viselkedésmódot kell tanúsítania. A szerző munkájának legértékesebb része az, melyben a nevelői lelkületet festi meg. A gyógyulás ott kezdődik, ahol a növendék a nevelővel akarja magát identifikálni s éppen ezért követni, utánozni kezdi viselkedésében. — A pädanalízis elvben a Freud-féle pszichoanalízissel azonosítható. A nevelőnek beszélgetések, kikérdezések folyamán sikerült megismernie azt az okot, amely a lelkibetegséget (traumát) előidézte, ezzel egyszersmind megvilágosodik az az út is, melyet a gyógyulás érdekében követni kell. Ez az út a lelki baj természetétől függ. Ez határozza meg, vajjon a gyermeknek környezetváltozásra van-e szüksége, vagy a szabad viselkedést gátló tényezők elhárítására, egy meghatározott időn belül a teljes szabadság biztosítására, stb. — Hogy a pädanalitikai eljárás igen sok esetben határozott eredményre vezetett, azt a szerző munkájában felsorolt gyakorlati esetek igazolják, melyek a problémák egész sokaságát nyújtják s figyelmeztetik a pedagógust arra, hogy a nevelésben a sikertelenséget sokszor éppen bizonyos tudatalatti lelki tényezők okozzák, melyeket a nevelői eljárásnál számításba kell venni. Az eredmény és siker azonban, melyet a pädanalízissel már eddig is elértek, egyes ügyes és szakavatott lélekelemzők, még nem biztosítéka annak, hogy e módszer mindenkor fontos nevelési eredményekhez vezet.

Békési Gizella dr.

English made easy. Lingua nyelvgyakorló olvasmányok 2. kötete. Szerkesztette: *iff. Kúnfalvy Rezső*. A Lingua könyvkiadó r.-t. kiadása. Budapest, 1936. Ára: 1.80 P.

A modern nyelvtanítás követelményeinek tesz eleget ez a kis füzet, mert olyan olvasmányanyagot nyújt, melyből a haladó tanuló szórakozva bővítheti nyelvi ismereteit. — A rövid, vidám történetek és anekdóták, az újabb irodalmi művekből, folyóiratokból kiragadott részletek mindvégig lekötik az